

A budapesti Vár.

Irta Ney Béla.

Buda és Pest — ma Budapest székesfőváros — 1867 óta bámulatos lendülettel fejlődött, kicsinyes, szegényes voltából: *világvárossá*. A 40 év előtti állapotokat talán legjobban jellemzi, ha rámutatok, hogy a koronázási ünnepségek alkalmára kölcsön-hajóhidat kellett a Dunán leusztatni és Buda és Pest partjai közé bekapcsolni, az akkor *egyetlen* hid — a Lánchid — kíséretjéül; hogy a gyapju-utcai német színházon kívül tulajdonképpen csak *egyetlen* kőszínháza volt a „kettős fővárosnak”; a Nemzeti Színház; hogy a Tudomány-egyetem az „Egyetem-templomhoz” esatlakozó két ódon épületszárnyban és az újvilág-utcai saroktelken állott, részben földszintes, részben kétemeletes, rozszant épületben volt szégyenletes módon elhelyezve, míg a Müegyetem a Várban, egy kicsiny, kétemeletes, ócska házban szorongott. A törvényhozás részben a Sándor-utcai ideiglenes épületben, részben meg a Nemzeti Múzeum disztermében tartotta üléseit; a koronázó u. n. Mátyás-templom szinte roskadozónak mondható állapotban várta a megújodást, a lipótvárosi Szent-István templom pedig alig alapjaiból kiemelkedett. Nivilvános, számbavehető szoborműve *egy* volt a fővárosnak: a József-téri nádor-szobor és maga a királyi várpalota alig haladta meg egy-egy főúri kastély méreteit és diszességét. S ha mindehhez hozzágondoljuk a város utainak, tereinek és utcáinak kétségbeesztő rendezetlenségét, a mikor az Andrássy-ut s a körutak még eszmében is alig léteztek, hozzágondoljuk a Városliget szegényes, primitív voltát, az egyetlen közelben evő üdülőhelyét — mert hiszen a Margitsziget abban az időben még csupán csónakon megközelelhető ösvádon volt — és a főváros balparti részét környező homokszivatagot, akkor nagyjában szemünk elé idéztük a 40 év előtti képet és elismeréssel leszünk a teremtő tevékenység iránt, mely a mai állapotot elővarázsolta és halálát tartozunk azoknak, a kik e varázslatnak tényezői voltak.

Ma virágzó, ragyogó, pompázó világváros arul szemünk elé, a mikor a Várhegyről, a költő városrészek panorámájára letekintünk. Hat pompás hid iveli át a fejedelmi Dunát s köti össze a jobb- és balparti részeket: nyolc kőszínházban ápolják a magyar színművészet; a tudomány-egyetem számos palotaszerű épülete és intézete mellé, az azóta megépült, de — e célra — már el is avult Müegyetem számára egész kis

városrészt mutató pompás, új otthon emelkedik a Lágymányoson; a törvényhozás világszép, büszke palotája és szomszédjában a királyi Kuria épülete, nemes arányaival; a Szent-István-templom, Erzsébet-templom, a szépművészeti, mezőgazdasági stb. muzeumok, a műcsarnokok és a zeneakadémia, a vámház, az elevátor és vasúti pályaházak, hatalmas iverekkel, mind-megannyi új, az utolsó négy évtizedet dicséretre alkottások s valamennyinek betetőzéseül a budavári hegyfokon kiépült királyi várpalota, már fekvésénél fogva is, a világ legpompásabb fejedelmi székhelye.

És mindemez épületek millióje: maga az újjászületett székesfőváros, melynek fásorokkal szegélyezett sugár- és körutain százaiból leloznak a modern és legmodernebb közlekedő eszközöknek, terein a bronz- és márvány-művek egy-két évtizeddel ezelőtt még nem is álmodott sokasága gyönyörködteti a főváros látogatóit s az ittlakók százezreit, a hiddal bekapcsolt és tündérkert varázsával ható Margitsziget, meg a budai páratlanul szép változatu hegyvidék — mindez együttvéve olyan képet tár elénk, a mely gyönyörködtet, fölemel és megnyugtat mindenkit, a ki látó szemmel lát és mindenkit, a ki az ország fővárosának emelkedéseért érezni is bír...

Csak egyetlen része van a nekilendült, remekké fejlődött városnak, egyetlen része, mely elmaradt, sőt a melyben — a városfejlődés szempontjából — határozott visszaesés tapasztalható. Ez pedig a székesfővárosnak éppen szíve: a királyi székpalotát is magában foglaló vár.

Alig lesz valaki, ha a vár multját és jelenét ismeri, a ki ezt az állítást tagadhatná s a kit el ne szomorítana e kétségtelen bizonyossággal megállapítható lassu sorvadás.

Pedig körültekintve el kell ismerni, hogy a vár is nagy és örvendetes változáson ment át a most elmúlt negyven év alatt s hogy itt is sok újítás, építkezés és szépítés történt. Mert nemcsak hogy megszüntették a várnak s vele a gellérthegyi citadellának erősség-jellegét, szabaddá téve így a szabad fejlődés útját, hanem kiépült és igazi fejedelmi rezidenciává alakult a várpalota, minden tartozékával és a hozzávezető új szarperntin-úttal, úgy, hogy most már fejedelmi vendégeit is itt fogadhatja a király; nemcsak, hogy szinte egészen újjá építették és méltó díszbe s olyan monumentális környezetbe helyezték a koronázó Mátyás-templomot, mely Európaszerte páratlan szépségű gyöngye a székesfővárosnak, nemcsak hogy megépültek a József királyi herceg remek palotája és a honvédelmi minisztérium meg a honvédfőparancsnokság és a Vörös kereszt

székházai, valamint a pénzügyminisztérium épület-komplexusa és számos kisebb-nagyobb magánlakóház és palota és végül, nemcsak hogy immár néhány új szobor- emlékmű is díszíti a Vár tereit, hanem az utcák és terek burkolata is olyan kedvező átalakuláson ment át s azoknak rendszeres világitása olyan haladást mutat a hajdani szegényes, szinte nyomorúságos állapotokhoz képest, hogy ha mindehhez még hozzágondoljuk a tervben lévő és talán nem is hosszú időn belül létesítendő alkotásokat: az Erzsébet királyné emléket megőrkítő művet, a miniszterelnöki palotát, a hadtestparancsnokság épületét s a primási palotát, meg a belügyminisztérium és az Országos levéltár elhelyezésére szolgáló épületeket — el kell ismerni, hogy a Vár sem nélkülözte az intézők gondos figyelmét s hogy a jóakarát a Vár iránt is ismételve és többszörös irányban megnyilatkozott.

Méltán gondolkodóba ejthet mindenkit, hogy a Vár — mint városrész — *mindezek mellett visszaesést mutat: szinte évről-évre néptelesedik, a polgári megélhetés föltételei folyton szökkennek s a szociális élet benne föltartóztatatlannal fokozatossággal szugorodik össze.*

Nemcsak érdekes tehát, hanem kötelesség is, hogy a szomoruan konstataált jelenség okait kutassuk s igyekezzünk megtalálni a módot és eszközöket, melyek a pusztulás megakasztására s a föllendülés biztosítására alkalmasaknak látszanak. Mert azt még sem lehet megmásíthatatlan végzetül elfogadni, abba még sem lehet védekezés nélkül belenyugodni, hogy a Vár, a melyhez nemzetünk történetének oly sok százados tradíciói fűződnek és a honnan nemcsak az államkormány fejei intézik az ország ügyeinek igazgatását, hanem a hol a nemzet koronás királya épített magának ragyogó székpalotát, hogy ez a vár, a melynek feje, szíve, izmos karjai vannak, e mellett a vérszegénység sorvasztó nyavalyájának legyen áldozatává. Mily joggal kívánjuk, hogyan kívánhassuk azután, hogy a nemzet koronás feje szívesen időzzön ott, oly környezetben, mely a tespedés, sőt pusztulás tünetei közt tengődik, a melynek népe folyton fogy, a megmaradó rész pedig szinte a kihálásra érzi ítéltnék magát?

Pedig, hogy a budai várpalotában is legyen fényes királyi udvartartás, azt nemcsak a Vár, hanem az egész székesfőváros, az egész ország, a nemzet érdekében kívánunk kell, és meg kell tenni mindent, a mi e kívánság teljesülését elősegítheti és el kell háritani minden akadályt, a mi teljesülésének útjában áll! . . .

Lássuk legelső sorban, hogy miért van az, hogy a székesfőváros fejlődő, virágzó, boldoguló összes részei, összes kerületei közt éppen csak a Vár az, a mely nem fejlődik, nem boldogul, sőt ellenkezőleg, immár a pusztulás meredélyének a széléig jutott?

Hogy tisztán láthassunk, konstatálni kell mindenekelőtt, hogy a Vár, terepviszonyainál fogva, az ipar és kereskedelem nagyobb fokú fejlesztésére teljességgel alkalmatlan, s így a városfejlődés eme leglényegesebb tényezői itt számításon kívül hagyandók. Ez más szóval azt jelenti, hogy a Vár a kereskedelem és ipar révén, vagyis hogy önmagától fejlődni soha sem fog, mert itt csak az a kereskedelem és kisipar számíthat boldogulásra, mely a várbeli lakók mindennapi élelszükségeinek a kielégítését tűzi ki céljául.

Meg kell állapítanunk továbbá, hogy a várbeli építkezés — ugyancsak a terepviszonyokból folyólag — jóval költségesebb, mint a főváros egyéb, sík területen fekvő részeiben s így arra, hogy az ottani polgárság, legnagyobb részben föltötte kórlátott anyagi viszonyai mellett, önérejből, hathatós külső támogatás nélkül, ódon házai helyébe, számosabb lakót magukba fogadó s a modern igényeknek is megfelelő új épületeket építsen — habozás nélkül kimondhatjuk — gondolni sem lehet.

Ez a két momentum az, a mely a Vár természetes fejlődésének útját állja és innen van, hogy míg a főváros többi, valamennyi kerületében a három-négyemeletes házakból alakult új utcák szinte gombamódra nőttek ki a földből, vagy a régi utcák és terek modern épületeikben teljesen megújodtak, a Vár legnagyobb része má is a százéves, vagy még régibb egyemeletes házak lesajnált sorából áll, a melyekben csak nagyon gyér számú lakó bír elhelyezkedni és pedig ezek is — legalább felerészben — csak olyanok, a kik, szegényes anyagi viszonyaik miatt, a modern lakás kényelmeiről eleve lemondani kénytelenek.

És ezen a bajon az eddig már épített s a jövőben még építendő középületek nem hogy segítenének, hanem még fokozzák a kényelmetlenséget.

Az eddig tett tapasztalatok ugyanis megcáfolhatatlanul bizonyítják, hogy akkor például, a mikor a honvédelmi minisztérium és a honvédfőparancsnokság, a József királyi herceg palotái, meg a pénzügyminisztérium új épülete számára, helyet szerzendő, számos régi lakóházat lebontottak, nagyszámú várbeli törzslakó szorult ki a Várból és költözött részint a pesti oldalra, részint a budai alsó részekbe és pedig első sorban azok, a kik — habár a modern lakás kényelmei iránt, társadalmi helyzetüknél fogva,

jogos igényt támaszthattak volna — akkoráig, a Várnyújtotta, a főváros más részeiben pótolhatatlan előnyök kedvéért és a megszokás erejének alapján, az ódon házakban is jól érezték magukat, de ha már megszokott otthonukból ki kellett mozdulniok, inkább egészen elköltöztek, annál is inkább, mert hiszen a Várban, még ódon házban sem kaphattak volna csak félig-meddig megfelelő lakást sem.

A Vár így nemcsak hogy a lassu elnéptelenedés folyamatába jutott, hanem lakosságának társadalmi nivója is, érezhető módon, fokozatosan csökken.

Attól tehát, hogy a még kilátásba vett középületek fölépülnek, a Vár — mint városrész — nagyon kevés föllendülést várhat, a mi mindenél jobban rámutat a Vár elszomorító, fonák helyzetére. E szerint nem elég itt fényes középületeket építeni, hanem — tekintettel annak a terepviszonyoktól megszabott, egészen különleges helyzetére — különleges intézményekkel és tényleges anyagi támogatással segítségére kell sietni, megmenteni a még meglévőt és lendületet adni jövő fejlődésének.

Itt szemben találjuk magunkat azzal a konkrét kérdéssel, hogy mi hát a teendő, hogy a konstataált visszaesés folyamatának gátat vessünk, s a Vár az őt megillető fejlődés részesévé lehessen?

Kicsinyes vagy ötletszerű intézkedésekkel ezt a célt nem lehet elérni. Azzal, hogy egy-egy utcát beaszfaltóznak, vagy egy-egy létesült szobor közvetlen környékén apró-squareket létesítenek, avagy hogy egy-egy középületet vagy palotát fölépítenek, akkor keresve számára helyet, mikor az építést tovább halasztani már nem lehet, a várat — ismételve hangsúlyozom: mint városrészt — talpra állítani nem sikerülhet; mindez, legföljebb a fölhangozó elégedetlenség és panaszok pillanatnyi elhallgattatására való s a mint a tapasztalás bizonyítja, alig használ, sőt bizonyos tekintetben inkább káros következményekkel jár.

Olyan, terepviszonyainál és különleges helyzeténél és vonatkozásainál fogva önmagában külön egészen tekintendő városrész föllendítéséhez, mint a milyen a budapesti vár, mindenekelőtt céltudatos program és jól átgondolt, az összes viszonyokat számbavevő terv megállapítása szükséges; a terv programjának helyes megszabása pedig: a városrész jellegének a fölismérésétől függ.

A Vár — mint városrész — jellegét nagyon könnyű fölismerni. Azzal ugyanis már tisztában vagyunk, hogy sem ipari, sem üzletváros nem lehet belőle soha, ellenben az a kitüntető körülmény, hogy a királyi várpalota e városrésznek legfőbb díszét adja, s hogy az államkormányzat vezetősége és több népes kormányzati hivatal

máris ott van elhelyezve, félreérthetetlenül meg szabja az irányt, a melyben a fejlesztést meg kell indítani.

Az óriási, ragyogó szépségekben gazdag, a modern élet munkát és élvezeteket nyújtó minden berendezését magába foglaló, mindig eleven, mindig zajos Budapest közepéből emelkedik ki — mint szikla a tajtékzó tenger szintjéből — komoly méltósággal, sokszázados dicsőséges multjának fényében merengve, a székesfőváros szíve: a Vár. Ott, a hol minden mozog, minden hangos, a hol minden forr, küzd, mámoros diadallal kacag vagy kétségbeeső hörgéssel halódik a modern élet forgatagában, az idegbontó kaoszából komoly önérzettel emeli föl királyi palotával koronázott homlokát és fonséges nyugalommal tekint le a tövében hömpölygő Dunára és a körülötte nyüzsögve elterülő világváros hatalmas arányaira.

Van-e, képzelhető-e kívánatosabb hely a közhivatalok számára, a melyeknek csönd, nyugalom kell s melyekkel a nagyközönségnek csak a kámban, csak kivételesen van érintkezése, képzelhető-e továbbá kedvezőbb, lakóhelynek alkalmasabb környezet, mint ez a vár, a mely egyfőmindent, a mi a kedélyes otthon csöndjét zavarni kizár, s másfelül mindazt, a mi az otthon fantáziáját kitölti, egyesíti magában?

Az a portól és füsttől mentes hegyi lég, mely közvetlenül a budai erdős hegyvidék élelgyazdag fuvallatából táplálkozik, az a jóleső tisztaság, mely a Vár utcáiban és terein honos, a bástya-sétautak s a királyi várkert, páratlan szépségű panorámáikkal s e mellett a biztosság érzete, mely minden idegfelesztő nyugtalanságot kizár, mindez együttvéve oly egészségpótlóvá és kellemessé teszi a Várat, hogy hozzávéve még, hogy a mikor kedvünk van, vagy szükségünk van rá, 20—25 pernyi gyalogséta árán ott lehetünk a főváros zajos forgatagának kellős közepében, a Várban való lakás, a főváros összes részeivel szemben, föltétlenül a legkívánatosabban kimálkozik.

Ime, ezzel megvan állapítva a szerep, a melyre a fővárosnak e része predestinálva van.

Minden kétséget kizáró bizonyosság, hogy ha azt, a mit a természet és a fekvés nyújt, kellőképpen méltányolnák és ha a mit az emberi kéz máris megteremtett, némi szeretettel, gondossággal, tervszerűséggel kiegészítenék, s a Várba való följutást a technika modern eszközeivel meg-

NAGY OCCASIO

Faludi Lászlónál

Andrássy-ut 48. sz., Oktogon:

Férfi divatcikkekben mélyen lezállított áruk, ugyszintén bluzok, aljak, pongyolák.

könny
elégít
hogy
kalma
ményi
első k
lisnak

terv r
követh
az ele

maga
dekébe
bőségs
áldása
vényci
a Vár
nek cs
éppen
burkol
testvér
han elh
jussa o
csak a
kézre
mint l
hely, r

I
a Vár
zatot, r
részesü
egyész
mazóla
zalékn
mint e

E

münk

A

zásokba
mint v

lokatv

utca va

megfele

fölösleg

tik. És

állapot

kesnek

határai

elmozdi

terep-é
hanem
érdekeit
követeln
elégíti.

M
középül
róság, l

thetetlenül meg
leszlést meg kel

ekben gazdag,
nyújtó minden
mindig eleven
bl emelkedik ki
szintjéből — ko
icsőséges multjá
sfőváros szíve: a
ninden hangos, a
diadallal kacag
ódik a modern
kaoszból komoly
tával koronázot
mal tekint le a
a körülötte nyü
nas arányaira.
tosabb hely an
ek csönd, nyu
nségnek csak i
ntkezése, képzel
elynek alkalom
a mely egyf
csöndjét zava
az otthon fo

es hegyi lég, mely
gyvidék élenygaz
z a jóleső tisztá
n honos, abástyá
áratlan szépségü
biztosság érzete,
talanságot kizár,
gápolóvá és kel
závéve még, hogy
ikségünk van rá,
a ott lehetünk a
lős közepében, a
es részeivel szem
bbul kinálkozik.
ítva a szerep, a
edesztinálva van
bizonyosság, hogy
kvés nyuit, kellő
nit az emberi kéz
tettel, gondosság
k, s a Várba való
eszközeivel meg-

ASIO

lónál

ktogon:

n leszállított
k, pongyolák.

könnyítve, annyi, a modern igényeket is ki-
elégítő lakást létesítenének ott, a mennyi elfér,
hogy azokban legalább a várbeli hivatalokban al-
kalmazottak elhelyezhetők legyenek — a Vár esz-
ményi, nemcsak névleg, hanem a valóságban is,
első kerületévé válhatnak a magyar metropó-
lisnak!

De ennek a városrendezési és közigazgatási
terv rendszeres megállapítása s aztán a tervnek
következtetés, áldozatokra is elszánt végrehajtása
az elengedhetetlen feltétele.

És joggal kérhetjük, hogy ha az állam és
maga a főváros a többi kerület fejlesztése ér-
dekében oly sok áldozatot hozhatott s az áldozatok
bőségszaruja amott még mindig készséggel ontja
áldásait, (legújabbán az 1908. évi XLVIII. tör-
vénycikk rendelkezései szerint is!) miért éppen
a Vár az az elhanyagolt mostohagyermek, a ki-
nek csak egy-egy odadobott sovány konc jut, hogy
éppen el ne pusztuljon és a ki ócska rongyokba
burkolózva, fájó szívvel kénytelen nézni, hogy
testvérei, a többi városrészek, fényben és pompá-
ban élnek, gvarapódnak, holott neki lenne legtöbb
jussa a segítő kéz támogatására, első sorban már
csak azért is, mert ő a leggyöngébb, s a segítő
kézre legjobban rászorul és mert a Vár, ugyanis,
mint legősibb városrész, és mint fejedelmi székhely,
méltán követelheti a támogatást!

Ez a kérdés annál jogosultabb, mert hiszen
a Vár nem kíván többet, nagyobb mértékű ál-
dozatot, mint a mennyiben a többi városrész máris
részesült, legföljebb annyival, a mennyivel az
egyres létesítmények itt, a terepviszonyokból szár-
mazólag, bizonyos, talán nem is egészen kis szá-
zaléknyival csakugyan több költséget okoznak,
mint egyebütt.

Ezzel mindjárt tisztába jöhetünk, ha sze-
münk elé idézzük a Vár városrendezési képét.

A Vár utcái, terei és sétautjai is, fővonal-
zásukban kell hogy jobbra úgy maradjanak, a
mint vannak, s a szabályozás inkább csak a hom-
lokzatvonalak szükséges korrekciójára, egy-egy
utca vagy tér mérsékelt kitégítésére, a sétautak
megfelelő kiegészítésére, vagy némely, ma már
fölösleges sikátor megszüntetésére szorítkozha-
tók. És pedig nemcsak azért, mert a tényleges
állapot az aránylag nagyon mérsékelt, sőt szü-
kesnek mondható összterületnek, mely a Vár
határai közt rendelkezésre áll, és a már létező s
elmozdithatatlan középületek érdekeinek, meg a
terep- és nivóviszonyoknak is eléggé megfelelő,
hanem azért is, mert ez a vonalazás a közlekedés
érdekeit s ezenkívül a modern városépítés elvi
követelményeit is elismerésre méltó módon ki-
elégíti.

Marad tehát tulajdonképpen: az emelendő
középületek — minisztériumok, közigazgatási biró-
ság, legfőbb számszék, aztán a kerületi elül-

járság, színház, stb. — megfelelő telkeinek a
megállapítása és — különösen a várbeli hiva-
talokban alkalmazottak lakásaiul szánt — bér-
házak, meg a magánlakóházak vagy paloták szá-
mára legalkalmasabb területek kijelölése és ma-
rad a közegészségügy és a közlekedés szolgálatára
szánt két nagyfontosságú tényező: a csatornázás
kérdésének helyes és a jogos igényeket kielégítő
megoldása, meg a létesítendő hegyi pályák —
esetleg a villamos vasut — trasszjainak az elhe-
lyezése. — És marad végül még: a Várban való
építkezésnek adókedvezmények és más közintéz-
kedések útján való megkönnyítése, legalább is
olyan mértékben, mint a milyenben egyéb kerü-
letek és városrészek máris részesültek, a mit a
Vár — a székesfőváros első kerülete — méltán
és joggal követelhet.

De a Vár elszomorítóan tapasztalható el-
maradásának okai után kutatva, azok között
nemcsak a most ismertett, nagyobb részben tek-
nikai természetű, hanem ezeken kívül még köz-
igazgatási motívumokra is rá fogunk találni.

Konstatáltuk már, hogy a Várnak és köz-
vetetlen környékének, röviden kifejezve: a vár-
hegynék területiális viszonyai olyanok, a melyek
a főváros e részét a sikterületű részekről
tényleg különválasztják úgy, hogy ez a rész köz-
igazgatásilag is külön kezelést igényel.

Ez pedig azt jelenti, hogy minden közigaz-
gatási kapcsolat, mely a várhegyet a sikterületi
városrészekkel együttes kezelésben részesíti, a
Várra és közvetlen környékére nézve határo-
zottan káros következményekkel jár; mert abból
hogy a Vár, a Krisztinavárossal, meg a Tabán-
nal együttesen alkot egy közigazgatási és egy
választókerületet, természetesen következik,
hogy a Vár — mint leggyöngébb rész — mindig
a rövidebbet húzza.

Igaz, hogy a kerületi elüljáróság — leg-
alább még ez idők szerint — a Várban, a régi
budai városház épületében van elhelyezve, de
szinte folytonos a panasz a kerület alsó részeinek
a lakossága részéről és mindig hangosabban szor-
galmazzák az elüljáróságnak a Krisztinaváros-
ba leendő áthelyezését. És tagadhatatlan, hogy
ez a kívánság — az ő szempontjukból és bizo-
nyos fokig — csakugyan megokolt, mert nem
lehet méltányosnak állítani, hogy a sokkal na-
gyobb számú lakosság legyen kénytelen minden
ügyesbajos dolgában a Várba fölfáradni, oda, a
hol a kerületnek csak jelentősen kisebb számú
népessége lakik.

De hova jut majd a Vár akkor, ha még a
kerületi elüljáróságot is elviszik belőle, a mi pe-
dig, elébb-utóbb minden valószínűség szerint, el-
fog következni? Akkor aztán még az a kevéske
éberebb gondoskodás is megszűnik, a mi most

az elüljáróság közvetlen közelségéből önként
származik s a Vár — egészen züllésnek indul.

Ha tehát nem az a cél és kívánság vezet
az intéző köröket — a mit pedig föltételezni is
képtelenségszámba menne — hogy a Vár el-
pusztuljon s a várbeli polgárság egészen tönkre
menjen, akkor a legelső és elengedhetetlen köz-
igazgatási természetű teendő az volna: hogy a
Vár és közvetlen környéke külön közigazgatási
és választókerületté alakíttassék, külön kerületi
elüljárósággal, a Krisztinavárostól és Tabántól
való független különállósággal.

Ebben az esetben ugyanis a kerületi elül-
járóságnak nem kellene figyelmét és gondossá-
gát megosztania, hanem teljes energiával a Vár
— illetőleg: a várhegy — érdekeit gondozhatná,
nem küzdve a többi, a Várhoz kapcsolt részek jól
kidomborított érdekeinek a kielégítésével. Ebben
az esetben a várbeli polgárság visszanyerné ismét
rövid idő alatt önbizalmát, a mit ma szinte vég-
képp elveszített, érezné megint, hogy a közéletben
és saját ügyeinek intézésében ő is tényező, a mi-
ről ma — saját számbeli gyengesége tudatában,
megunva a szüntelen vereséget és beletörődve a
folytonos mellőztetés deprimált helyzetébe —
csaknem egészen megfeledkezett. És — mint ön-
álló választókerület — tudva, hogy vannak, a
kik érdekeiért szavukat a megfelelő időben és
helyen latba vethetik és pártját foghatják, bizo-
nyára megteremtené a tömörülés — ma hiányzó
gócpointjait és föllendülne újból a társadalmi
élet is s elevenség költöznek falai közé, a hol
most a vegetálás lemondó szelleme szomorít.

Szinte látni vélem a gunyoros mosolyt és
hallani a csodálkozó kérdést, hogy mi jögon kö-
vetel a Vár ily kivételes, különleges elbánást és
mivel okolhatja meg önállósága ilyenén törek-
véseit?

A válasz e kérdésekre nagyon egyszerű és
nagyon könnyű, mert benne fekszik a Vár kivé-
teles s a székesfőváros összes többi részeitől kü-
lönöző területiális viszonyaiban.

Ez a területiális különlegesség az ok és ez
a jog a kivételes elbánás követelésére, az önálló-
ságról törekvésnek ez a rugója, a mit ha ki-
vívni nem sikerül, a Vár — társadalmilag, mint
városrész — a lassu sorvadás mai útján a vég-
elpusztulásnak megy elébe.

Összegezve az elmondottakat, meg lehet
állapítani, hogy ha a székesfőváros Vár-részének
nagy multjához és — mint fejedelmi székhely —
kimagasló mai jelentőségéhez is méltó jövőt aka-
runk biztosítani, e cél érdekében:

a Várból és közvetlen környékéből külön
közigazgatási és külön választókerület volna ala-
kítandó, továbbá városrendezési terve, kellő kör-
rültekintéssel és komolysággal, mielőbb végleg-
esen megállapítandó. Ezzel kapcsolatban csatorná-
zása újból építendő s a Várba való könnyű és
olcsó följuthatás, megfelelő modern berendezé-
sek létesítése által biztosítandó. Végre a vár-
beli építkezés, a legmesszebbmenő kedvezm-
nyekkel, meg volna könnyítendő.

E föltételek teljesülése esetén a Vár ön-
magához és a székesfőváros többi részeihez is
méltóvá fejlődhetik. Másképpen nem!